

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΒ'.

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ 31 ΤΟΥ ΜΑΗ 1914

ΑΡΙΘΜΟΣ 527

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΎΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΙΣΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ν. ΓΙΑΝΝΙΟΣ. Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς.
ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ. Τὸ κίνημα.
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Χαιρετισμὸς στὴν Ψυχάρη.
ΕΙΡΗΝΗ Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἰδεοπλάστης
(τέλος).
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Περισσότερο φῶς!
Μ. ΜΑΚΑΛΑΣΗΣ. Στροφές ἀπὸ τὸ τραγούδι τῶν «Ἰντρι-
σιμῶν».
«ΝΕΟΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ». Ὁ Ψυχάρης στὴν Πάτρα.
Γ'. ΠΕΡΙΓΙΑΛΙΤΗΣ. Τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ὄνειρου (τέλος).
ΛΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Τολμήστε!
Ἡ Βουργαρικὴ γλώσσα (τέλος)
ΑἴΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ. Μάντεμα.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ψυχάρης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ.— Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.— ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ—
ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Τὸ ταξιδάκι μας ἴσαμε τὴν Πάτρα, ἱερὴ ἀποδη-
μία γιὰ μᾶς. Πηγαίναμε νὰν τονέ δοῦμε γιὰ πρώτη
φορὰ. Πηγαίναμε νὰ φιλήσουμε εὐλαβητικὰ τὸ φω-
τεινὸ τὸ χέρι ποῦ μᾶς ἔδειξε τὸ δρόμο τῆς Ἰδέας,
τὸ πατρικὸ τὸ χέρι ποῦ μᾶς κράτησε νὰν τονέ
διαβῶμε περήφανα καὶ λεβέντικα.

Ἡ ψυχὴ μου εἶταν πλημμυρισμένη χαρὰ κι ὅ-
μως ἔτρεμα τὸ πρῶτο συναπάντημα. Ἡ ἀνὰ ἔτσι
μεγάλος ὥπως ξεβγαίνει ἀπὸ τὸ ἔργο του τὸ τρανὸ
κι ἀπὸ τὰ σοφὰ του τὰ βιβλία; ὦ, ἡ πίστη μου,
ἡ ἀφροσύνη μου, ἡ ἀγάπη μου, εἶχαν πλάσει ἕναν
κολοσσὸ κ' ἔτρεμα μήπως ἡ προσωπικὴ γνωριμὴ
μοῦ τονέ λιγνέψει. Μιὰ λέξη ἄτυχη, ἕνα κίνημα
ἀσυλλόγιστο, ἀκόμα κ' ἕνα ψεγάδι ἀδιόρατο, εἶναι
ἱκανὰ νὰ σοῦ νερώσουν τὸ κρασι τοῦ ἐνθουσιασμοῦ,
νὰ σοῦ σκεπάσουν με πελώρια κηλίδα τὸν ἥλιο τῆς
ἡποιας λατρείας σου. Τὰ εἰδωλα ποῦ πλάθει κανεὶς
στὴ φαντασίᾳ του εἶναι τόσο μυριάγκιαχτα καὶ με
τὸ παρχεικρότερο σωριάζονται κομμάτια καταγής!

ΜΑΝΤΕΜΑ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα πάλαιψεν ἡ Ἑλλάδα.
Τοῦ Βυζάντιου χλωμὸ τῆς δίνουν αἰῶνα.
Καὶ μηδὲ πῶχει, πεθαμένον ἀχνάδα.
Στὰ πετράδια ἂν ἐπνίχτε τὴν κορόνα,
Ποῦ γιὰ μιὰ μέρα ἐφάνηκε κολώνα
Ποῦ γιὰ μιὰν ὥρα ἐφλόγιζε σὰ δάδα,
Στὸ ματοκυλισμένο τὸν ἀγώνα
Γιὰ τὴν Ἑλλάδα πάλαιψεν ἡ Ἑλλάδα!
Φτάσε, φωνὴ μου, ὅπου δὲ φτάνει βόλα.
Κύκνου λαχτάρα, μάταια δὲν προσμένει
Νὰ τραγουδήσει μιὰν αὐγὴ στὴν Πόλῃ!
Μὰ ἄλλοι! Παλιάτσου, τρέμετε τὴ μέρα.
Ποῦ θὰ ρουαστεῖ σὰ λέαινα στὸν αἶρα,
Ἡ Ἑλλάδα ἡ αἱματοκυλισμένη!

ΑἴΓΓΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Καὶ νᾶ, ὁ ἀληθινὰ μεγάλος. Ἀπὸ τὸ πρῶτο
συναπάντημα, ἀπ' αὐτῆς δηλ. τὴν κρίσιμη δοκι-
μασίᾳ, βγαίνει μεγαλύτερος, ἀνεβαίνει ἴσαμε καὶ
ποῦ σοῦ εἶταν ἀδύνατο νὰ τὸν ἀνεβάσεις ἐπὶ μὲ τὴ
φαντασίᾳ σου. Ἡ πρώτη ματιὰ του, ὁ πρῶτος λό-
γος του, τὸ πρῶτο χαμυγέλιό του, μαγνήτεις. Πάει
σὲ τραβήξε, σκληρώθηκες γιὰ πάντα. Κι ἂν, ἀπὸ
μιὰ φορὰ σοῦ μίλησε, μιὰ φορὰ συνδεθήκες μαζί
του, τὸν ἀρνηθεῖς ὥστερα, δὲ φταίει αὐτός. Φταίει ἡ
ψυχὴ σου ποῦ εἶναι ἀνίκανη νὰ δελεῖ γιὰ πάντα μὲ
μιὰ γιγάντια ψυχὴ, φταίει ὁ ταπεινὸς ἐγωισμὸς σου
ποῦ δὲ σ' ἀφίνει νὰναγνωρίσεις τὸν ἀληθινὰ μεγα-
λύτερό σου, φταίει τὸ περιορισμένο σου τὸ μυαλὸ
ποῦ δὲ σὲ βοηθάει νὰνεθεῖς ἴσαμε μιὰ τέτια πνεμα-
τικὴ κορυφή.

Τὸ χέρι του τὸ τραβήξε σὰ σκύψαμε νὰν τοῦ τὸ
φιλήσουμε στὸ βαπόρι ὁ Ρήγας Γκόλφης καὶ γῶ.
Κι ὅμως, ὁ ἴδιος, σὰν τοῦ διάδασε, ἕνα βράδι στὸ
ξενοδοχεῖο ποῦ τρώγαμε, ὁ Ρήγας Γκόλφης τὸ χαι-
ρετισμὸ ποῦγραψε γιὰ τὸν ἐρχομὸ του, ἀρπαξε συγ-
κινημένος τὸ χέρι του καὶ τοῦ τὸ φίλησε. Καὶ συλ-
λογίστηκα κείνη τὴ στιγμή:

— Ὅλο καὶ θάνεθαίνει αὐτός ὁ ἄνθρωπος,

Ζάλη σὲ πιάνει νὰν τὸν ἀκολουθᾷς στὸ ἀνέβασμά του.

Διὸ μέρες μείναμε μαζί του, κι ἀπὸ τὴ στιγμή πού τὸν πρωτοχαιρετούσαμε στὸ βαπόρι πού τὸν ἔφερε ἀπὸ τὴ Γαλλία, ἴσαμε τὴ στιγμή πού τὸν ἀποχαιρετούσαμε στὴν Πατρινὴ σκάλα γιὰ νὰ μπαρκαριστεῖ γιὰ τὴν Κεφαλωνιά, ζούσαμε μέσα σ' ἓνα τρανταφυλλένιο μεθήσι πού τὸ γεννοῦσε ὁ πλατὺς τοῦ νοῦς καὶ ἡ μεγάλη τοῦ ἡ καρδιά. Τόσο πλάταινε τὸν καιρὸ ἡ συντροφιά του, ὥστε οἱ δυὸ μέρες, δυὸ μῆνες, ἂν ἔχι δυὸ αἰῶνες, μᾶς φανήκανε, κι ἅμα χωριστήκαμε τόχαμε πιστέψει πᾶς πῶς σιμά του κερδίσαμε ζωὴ—καὶ τέττα ζωή!—, ζήσαμε διπλές, πεντάδιπλες τὶς μέρες μας.

Ἀπὸ τὸ καρνεδάκι μου ξεσηκώνω δὴ μερικὲς ἀραβοῦλες, πού χαρακτηρίζουν τὴν πρώτη μου ἐντύπωση.

«...ὁ νοῦς. Κάθε λόγος του, κι ὁ πῶς κοινός, διδαχὴ καὶ μάθημα. Ἀκόμα καὶ σὰ χωρατεύει, κάτι ἔχεις νὰ μάθεις. Σώνει νὰ ξέρεις καὶ νὰ μπορεῖς νὰ ὠφεληθεῖς».

«...τὰ χρόνια. Νέος, πῶς νέος ἀπ' ἑλούς μας κι ἀπὸ σᾶς,—μὴ θυμώσετε!—ὦ νέοι, πού βαλθήκατε φιλότιμα κ' εὐγενικὰ νὰ χτυπήσετε τοὺς φιλολογικοὺς φαυλοκράτες. Ὁ καιρὸς περνώντας ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ νι ἀπὸ τὸ νοῦ τοῦ τὰ δυνάμωσε, νιάτα τοῦ ἔδωσε κ' ἔχι γερατιά.

«...ὁ χαρακτήρας. Ἰσιος, εἰλικρινὴς, παληκάρσιος. Ἔδωσε τὴν κάρτα του στὸ τελωνεῖο, στὸ ξενοδοχεῖο, εἶπε τὸ νομά του παντοῦ. Χαμογέλασε ὅταν τοῦπαμε πῶς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἔλ' ἡ Πάτρα ἔμαθε τὸν ἐρχομὸ του καὶ δέχτηκε πρόθυμα κ' εὐγενικὰ τὸ συντάχτη τοῦ «Νεολόγου» ποῦρθε στὸ ξενοδοχεῖο νὰν τοῦ ζητήσῃ συνέντευξη γιὰ τὴ φημερίδα του».

«...ἡ καρδιά. Γιουμάτη καλοσύνη κι ἀγάπη γιὰ ἑλούς καὶ γιὰ ἑλα. Κι ὅταν ἀκόμα θυμώνει, θαρρεῖς πῶς πονεῖ, πῶς λυπάται κείνους πού τὸν ἀναγκάζουν νὰ θυμῶνῃ.»

Στὸ καρνεδάκι μου βρίσκω καὶ τοῦτη τὴ σημειωσούλα :

«... κ' ἔπρεπε νάχε τόσο μεγάλη καὶ τόσο τρυφερὴ ψυχὴ, γιὰ ν' ἀγκαλιάσῃ τέτοιο μεγάλο ζήτημα γιὰ νὰν τὸ κάνει τῆς ζωῆς του σκοπὸ. Τὸν ἀγῶνα τοῦ νοῦς καὶ καρδιάς μαζί τοῦ τονεῖ γεννήσανε. Σοφία κι Ἀγάπη».

«...ὁ πατριωτισμός. Συγκίνηση βαθιά, ἀγάπη δυνατὴ γιὰ τὴν Πατρίδα. Κι ἔλ' αὐτὰ φανερώνονται ὅχι μελοδραματικά, μὰ σοβαρὰ καὶ στοχαστικά,

μὲ κριτικὲς λιγόλογες. Μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ πεῖ μὲ τὸν ποιητὴ μαζὶ πῶς «νιώθει χαλασμὸ στὰ στήθια του» γιὰ τὴν πατρίδα. Ζήτησε νὰ γνωρίσῃ τὸ συνταγματάρχη κ. Κούρτη πού διοικοῦσε τὸ 12 σύνταγμα, τὸ Πατρινό, στὴ μάχη τοῦ Κιλκίς. «Εἶναι χρέος μου», μᾶς εἶπε.

«... ἡ ἐργασία. Ὀλοκληρωτικὰ ἀφιερωμένος στὸ ἔργο του. Ἀδιάκοπα καὶ ἑλα τὰ μελετάει. Οἱ λίστες στὰ ξενοδοχεῖα, οἱ ἐπιγραφές στὰ μαγαζιά, οἱ κουδέντες τοῦ δρόμου, ἑλα θὰ μποῦνε κάτω ἀπὸ τὸ ἐπιστημονικὸ του μικροσκόπιο. Καὶ ἡ δουλιὰ ἔχι κόπος μὰ διασκεδάση τοῦ εἶναι.»

«... ἡ κουβέντα. Ἦ Μυριέλλα, ἡ αἰσταντικὴ καὶ διανοητικὴ κόρη, πού λίγες στιγμὲς σήμερα κουδέντισε μαζί του, μοῦλεγε :

— Μέλι ὁ λόγος του, βουρὸ ἡ πίστη του, ἀτσάλενια τὰ ἐπιχειρήματά του. Κι ὁ φανατικώτερος καθαρευουσιάνος νὰ καθίσῃ δυὸ στιγμὲς μαζί του καὶ νὰ τὸν ἀκούσῃ, εἶναι ἀδύνατο νὰν τοῦ ἀντισταθεῖ.

Καὶ τὸ εἶδαμε τὸ μεσημέρι. Ὁ συντάχτης τοῦ «Νεολόγου» ἦρθε καθαρευουσιάνος κ' ἔφυγε δημοτικιστής.»

Ἀπὸ τίς σημειωσοῦλες αὐτές, πού βρίσκονται σκρόπιες στὸ καρνεδάκι μου, κι ἀπὸ ἄλλες καμπόσες, λογάριζα νὰ βγάλω μιὰ ψυχολογικὴ μελέτη, νὰ δώσω ἓνα χαρακτηρισμὸ τοῦ πλατὺ, νὰναλύσω τὸν ἄθροπο, τὸν ποιητὴ, τὸν ἐπιστήμονα. Μ' ἀδύνατο, τουλάχιστο γιὰ σήμερα, γιὰ τοῦτη τὴ στιγμή. Εἶναι τόσο δυνατὴ ἡ ἐντύπωση πού μ' ἔφισε ἡ γνωριμιὰ του, τόσο ἡ χαρὰ πού πλημμυρίζε: τὰ στήθια μου, καὶ τόσο ἡ περηφάνειά μου γιὰτὶ ἓνας τέτοιος ξεχωριστὸς ἄθροπος μού κάνει τὴν τιμὴ νὰ μὲ θεωρεῖ φίλο του καὶ συναγωνιστὴ τοῦ, ὥστε ἡ πέννα μου, ὅσο καὶ νὰν τὴ στενοχωρῶ, σὰν τὴ λύρα τοῦ Ἀνακρέοντα, μούνον ἔρωτα ἤχει», μόνο λόγια ἐνθουσιασμοῦ βγάζει. Ὅσοι ἀφιέρωσαν τὴ ζωὴ τους σ' ἓναν εὐγενικὸ ἀγῶνα καὶ βρεθήκανε σὲ παρόμοια μὲ μένα περίσταση, θὰ μὲ νιώθουν καὶ θὰ μὲ διακίωνουν. Γιὰ τοὺς ἄλλους, λεπτὸ δὲ δίνω τσακιστό. Εἶναι τόσοι, κι ἀναμεταξύ μας ἀκόμα, πού βλέπουνε ταπεινά, ὥστε δὲ βρίσκεις μὲ δαύτους λογαριασμό. Καὶ τὸ φρονιμώτερο, καθίλου νὰ μὴν τοὺς συλλογίζεσαι.

Τὸ συμπέρασμά μου ἀπὸ τὴ γνωριμιὰ τοῦ τὸ διατύπωσα σὲ δυὸ μου λόγια στὸ σύντροφό μου, μέσα στὸ τραῖνο, σὰ γυρίζαμε στὴν Ἀθήνα :

— Σωτήριε, τοῦ εἶπα, πού μᾶς ἔφισε τόσο γλήγορα, γιὰτὶ τὰ μάτια μου, ταῦτιά μου, ὁ νοῦς μου, ἡ ψυχὴ μου, βρισκόντουσαν, ὅσο εἶτανε μαζί μας, σὲ τόσο ἔνταση, ὥστε χρειάζοντουσαν ξεκούρασμα μιὰν ὥρ' ἀρχύτερα !...